

the translation is being performed, the legal features of the current legislation, The Ministry of Health Care standards and variation elements requiring modification, since the structure and design of the English language instructions for medical drugs differs from the Ukrainian ones and without the knowledge of all these features it will be very difficult to make a high-quality translation.

Key words: medical drug instruction (MDI), translation algorithm, pragmatic level, extralinguistic factors.

Юлия Городецкая,
Катерина Шеремета,
Елена Мазур

ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА АНГЛОЯЗЫЧНЫХ ИНСТРУКЦИЙ К МЕДИЦИНСКИМ ПРЕПАРАТАМ НА УКРАИНСКИЙ ЯЗЫК: ПРАГМАТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

Статья посвящается особенностям перевода инструкций к медицинским препаратам (далее ИМП) с английского языка на украинский на разных уровнях текстовой организации, а именно лингвистическом, синтаксическом, грамматическом и прагматическом. Проанализированные нами источники свидетельствуют о том, что многие лингвисты исследуют в основном лексический аспект перевода медицинских инструкций, сертифицированных в Украине, оставляя без внимания экстралингвистические факторы, влияющие на их перевод. И это можно понять, потому что медицинский словарь является одним из старейших в профессиональной терминологии, и медицинская терминология меняется, адаптируясь к потребностям нашего времени. В данной статье описаны приемы перевода для различных уровней текстовой организации и приведены примеры грамматических, синтаксических и лексических трансформаций, которые могут встретиться в процессе перевода. С точки зрения переводчика перевод рассматривается как эвристический процесс, в ходе которого, используя совокупность технических приемов, решается ряд творческих задач и поэтому в нашей статье мы исследовали трудности, которые могут возникнуть при переводе ИМП, определили экстралингвистические факторы, влияющие на их перевод и разработали алгоритм перевода инструкций к медицинским препаратам как целостного текста. Мы считаем возможным говорить о тексте-инструкции как о особом типе текста. При переводе такого рода текстов, необходимо учитывать все их особенности для того, чтобы правильно выбрать стратегию перевода. К таким особенностям можно отнести аудиторию, для которой выполняется перевод, юридические особенности в рамках действующего законодательства, стандарты МОЗ и вариативные элементы, требующие модификации, так как структура и оформление англоязычных инструкций к медицинским препаратам несколько отличается от украинских и без знания всех этих особенностей будет очень трудно выполнить качественный перевод.

Ключевые слова: инструкция к медицинским препаратам (ИМП), алгоритм перевода, прагматический уровень, экстралингвистический факторы.

УДК 81'25: 811.111'38

Олександр Ємець
(Хмельницький)

ПРИНЦИПИ Й ЕТАПИ КОНЦЕПТУАЛЬНОГО ПЕРЕКЛАДУ ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ

Стаття присвячена ролі концептуального аналізу у перекладі. Запропоновано етапи концептуального перекладу залежно від жанру художнього тексту. Перші два етапи включають визначення основного концепту твору і ключових концептуальних метафор

(КМ), а також лексичних і стилістичних засобів вербалізації КМ. Наступні етапи полягають у перекладі і редагуванні тексту та зіставному аналізі КМ в оригіналі і цільовому тексті. Визначено основні прийоми роботи з текстом як з погляду лінгвістичного, так і перекладацького аналізу як критеріїв якості і точності перекладу. Наведено приклади концептуального аналізу і перекладу поетичних текстів Н. Уеста, Р. Бернса та У. Г. Одена, а також фрагменту літературної казки О. Вайлда. У творах Уеста та Вайлда вербалізується концепт ПРИРОДА (NATURE) за допомогою розгорнутих антропоморфних метафор. Ключова КМ поезії Уеста – ПРИРОДА – ЦЕ СОРОМ'ЯЗЛИВА ЖІНКА. У перекладі використано дослівний переклад і додавання літературних поетичних слів. У відомій поезії Р. Бернса одна з основних КМ – ЛЮБОВ – ЦЕ ТРОЯНДА. У цільовому тексті наш видатний перекладач М. Лукаш використав заміну тропа (порівняння-метафора) і компресію з метою збереження рими і метру, проте вдало відтворив концептуальну ідею. У першій частині поезії У. Г. Одена вербалізується концепт СМЕРТЬ ПОЕТА. Концепт реалізується за допомогою лексичних засобів двох семантичних полів “Смерть” та “Зима”, які підсилені алітерацією. У цільовому тексті відомий перекладач М. Стріха передав КМ СМЕРТЬ ПОЕТА – ЗИМА за допомогою дослівного перекладу та із застосуванням лексичних одиниць з негативним префіксом. На прикладі передачі КМ у казці О. Вайлда показано помилки перекладача-аматора у відтворенні КМ ПРИРОДА – ЦЕ ЖІНКА. У підсумку визначено, що основні прийоми концептуального перекладу у наведених текстах включають дослівний переклад, синонімічну заміну, заміну тропа та компресію (у поетичному перекладі). Саме точне відтворення концептуальних метафор у перекладі є запорукою точності і якості художнього перекладу.

Ключові слова: *концепт, концептуальний аналіз, концептуальний переклад, засоби вербалізації, концептуальна метафора, якість перекладу, прийоми перекладу.*

Перекладознавство переживає своєрідний ренесанс у ХХІ столітті. Це пов'язано з рядом причин. По-перше, у теорії і практиці перекладу все більше застосовуються принципи лінгвістичного аналізу, зокрема дослідження когезії, інтертекстуальності. По-друге, розвиток науки і техніки має наслідком застосування аудіовізуального перекладу. По-третє, як у відомому афоризмі “Нове – це добре забуте старе”, перекладознавці звертаються до основних положень теорії перекладу Романа Якобсона, зокрема до більш детального вивчення внутрішньомовного перекладу (intralingual translation) та інтерсеміотичного перекладу [9, с. 233]. Проте принципи та методи інтерсеміотичного перекладу лише формулюються, про що свідчить робота відомого естонського вченого Петера Торопа. Водночас перекладознавці намагаються визначити критерії якості перекладу. Зокрема, на міжнародній конференції з перекладу TIFO 2017, яка відбулась у м. Оломоуц (Чеська республіка) і в якій я брав участь, кілька доповідей було присвячено формулюванню критеріїв і оцінці якості усного перекладу.

Переклад художніх текстів, звісно, вимагає як розуміння індивідуального стилю автора, так і врахування особливостей цільової мови. Тому критерії якості і точності художнього перекладу потребують об'єктивного обґрунтування. Одним з таких важливих критеріїв може бути **концептуальний аналіз** у перекладі. Метою концептуального аналізу є виявлення змісту концепту, побудова моделі концептуальної структури, визначення специфічності її вербалізації у мові [10, с. 254]. За висновком А. П. Гаврилук, “головними напрямками досліджень концептів у перекладознавстві є опис способів їх вербалізації у певному дискурсі та виявлення особливостей їх структурування з метою перевербалізації цих концептів цільовою мовою” [1, с. 19]. У вітчизняному перекладознавстві питання концептуального перекладу розглядалися у роботах А. М. Науменка [6], Я. В. Кривонос [3], Т. П. Андрієнко [8]. В. Кривонос визначила прийоми відтворення концептуальних метафор у перекладі художнього тексту. Разом з тим, на наш погляд, у наведених роботах не сформульовано етапи роботи у процесі концептуального аналізу перекладу. У більшості

своїй прийомі передачі вербалізованих засобів концептів співпадають з основними прийомами перекладу у роботах П. Ньюмарка, Т. А. Казакової.

Тому **актуальність** нашої роботи полягає у значному інтересі лінгвістів до дослідження концептів у художніх текстах, а також у необхідності сформулювати принципи концептуального перекладу художніх творів. **Метою** дослідження є визначення етапів та методологічних прийомів концептуального аналізу текстів оригіналу та перекладу.

Одна з найбільш послідовних систем концептуального аналізу запропонована В. А. Масловою [5]. Вчена виділяє наступні етапи: 1) визначення референційної ситуації, до якої належить концепт; 2) вивчення лексикографічних визначень; 3) вивчення етимології лексичної одиниці; 4) аналіз концепту в різних контекстах (літературному, філософському, фольклорному і т. і.); 5) вивчення асоціацій лексичної одиниці, що позначає концепт [5, с. 45-46]. Проте, на наш погляд, етимологія ядерної лексичної одиниці не є настільки важливою, оскільки лексичні одиниці, що вербалізують концепт, сприймаються читачем (слухачем) переважно в синхронічній, а не діахронічній площині.

Як можна побачити, етапи концептуального аналізу, визначені В. А. Масловою, релевантні для філологічного аналізу тексту. Концептуальний аналіз у перекладі має аналогічні і разом з тим дещо інші завдання. Як слушно зазначає М. П. Лук'янченко, на основі концептуального аналізу тексту вибудовується концептуальний підхід до перекладу, який полягає у визначенні текстових концептів і осягненні головного концепту твору як головної передумови перекладу [4, с. 4]. При такому підході зберігається авторський концепт твору.

Ми пропонуємо методологію концептуального перекладу, яка має певні риси подібності до підходу М. П. Лук'янченко. Концептуальний переклад слід поділити на декілька етапів. **Перший етап** включає визначення основного концепту (концептів) тексту. Безумовно, жанр тексту впливає на принципи концептуального аналізу на першому етапі. Наприклад, відомий вірш Н. Уеста "Autumn" являє собою відображення одного концепту NATURE (Природа):

Autumn
Autumn comes
And trees are shedding their leaves,
And Mother Nature blushes
Before disrobing.

У той же час відома казка Оскара Вайлда "The Star-Child", яка буде аналізуватись далі, включає декілька концептів. Цей твір починається із зображення природи взимку, і тому перший концепт казки також NATURE. Проте далі Вайлд звертається до моральних проблем, і одним з основних концептів твору стає BEAUTY (Краса).

Більші за обсягом прозові твори, перш за все романи, можуть включати декілька концептів.

Другий етап концептуального перекладу може бути дещо відмінним від тих етапів, що запропоновані В. А. Масловою та М. П. Лук'янченко. Концепт у художньому тексті, навіть у невеликому за обсягом, охоплює кілька аспектів. Наприклад, початок казки "The Star-Child" містить вербалізовані засоби концепту NATURE і, водночас, мовні засоби вербалізації концепту (або мікроконцепту) WINTER (зима):

Once upon a time two poor Woodcutters were making their way home through a great pine-forest. It was winter, and a night of bitter cold. [...] The frost kept snapping the little twigs on either side of them, as they passed. And when they came to the Mountain-Torrent she was hanging motionless in air, for the Ice-King kissed her.

Але у подальшій частині експозиції твору письменник подає реакцію тварин на зимовий холод. Розгорнута метафора охоплює кілька абзаців і являє собою вербалізацію концепту ANIMALS (Тварини):

So cold it was that even the animals and the birds did not know what to make of it. "Ugh!" snarled the Wolf [...], "this is perfectly monstrous weather".

Тобто наведений фрагмент презентує метафоризацію живої і неживої природи. На наш погляд, мініконцепти можна представити як концептуальні метафори природи. Відповідно, другий етап концептуального перекладу полягає у визначенні основних концептуальних метафор художнього тексту як складових загального концепту (концептів) та у виявленні лексичних і стилістичних засобів вербалізації концептуальних метафор (надалі КМ). Цей етап дуже важливий, оскільки він передує безпосередньому перекладу і вимагає ретельного стилістичного аналізу тексту оригіналу.

Наведений вірш Н. Уеста “Autumn” містить КМ NATURE IS A WOMAN, що реалізується за допомогою розгорнутої метафори *Mother Nature* → *blushes* → *disrobing*. Метафора є конвенційною (conventional), проте розгортання образу за допомогою двох дієслівних метафор надає метафорі оригінальності. Відповідно, КМ у цьому творі може бути охарактеризована як ПРИРОДА – ЦЕ СОРОМ’ЯЗЛИВА ЖІНКА. Словосполучення *autumn comes* є стертою метафорою, компонентом конвенційної КМ ЧАС – ЦЕ РУХОМИЙ ОБ’ЄКТ (TIME IS A MOVING OBJECT). Інший рядок цього вірша *trees are shedding their leaves* не визначається образністю. Проте уважний читач і перекладач повинен відзначити сполучуваність дієслова *shed* з іншим іменником *tears*. Певна багатозначність дієслова *shed* надає словосполученню *shed leaves* імпліцитного антропоморфного значення. Таким чином, це дієслово за семантикою наближається до дієслова *disrobe* (роздягатись).

Другий етап це передперекладацький аналіз тексту. **Третій етап** – це традиційний переклад тексту. Спочатку це дослівний переклад, а потім цей етап включає відтворення рими поетичного тексту, або ритму, синтаксису прозового тексту. Для збереження рими перекладач застосовує такі прийоми, як лексична заміна або заміна тропа. Наприклад, у відомому перекладі поезії Р. Бернса видатний український перекладач Микола Лукаш застосував заміну порівняння метафорою:

O my Luve’s like a red, red rose
That’s newly sprung in June [...]
Моя любов – рожевий квіт
В весінньому саду [...]

М. Лукаш зберіг метафоричну образність, застосувавши як заміну тропа, так і компресію, скоротивши розгорнуту метафору. Завдяки цьому перекладач відтворив також авторський поетичний розмір – ямб.

У прозовому перекладі на третьому етапі заміна образу вкрай небажана, а заміна тропа можлива у випадку відсутності подібного за структурою тропа у цільовій мові. Порівняння-епітет у романі Д. Джойса “A Portrait of the Artist as a Young Man” *a hawk-like man* перекладено як *людина, схожа на яструба*; а інше порівняння – епітет в оповіданні “Zoo” сучасного американського письменника Е. Хоука *horse-like spiders* ми переклали метафоричним неологізмом *конепавуки*.

Наведені перекладацькі прийоми, які у західній науковій літературі називають shifts (зсуви), не змінюють сенс концептуальних метафор, а лише враховують особливості української мови. По суті, ми розглядаємо редагування перекладів з урахуванням жанру художнього твору та індивідуального стилю автора як завершення третього етапу концептуального перекладу.

Четвертий етап концептуального перекладу полягає у зіставленні КМ текстів оригіналу і перекладу. На цьому етапі необхідно визначити, наскільки співпадають лексичні і стилістичні засоби вербалізації КМ в обох текстах і які саме перекладацькі прийоми (трансформації) є доцільними. Саме ці перекладацькі операції дозволяють виявити якість і точність художнього перекладу та наявність помилок.

Для прикладу порівняємо два переклади речення з вищенаведеного фрагменту літературної казки О. Вайлда: *And when they came to the Mountain-Torrent she was hanging motionless in the air, for the Ice-King kissed her.*

1. А коли шли в гору понад потічок, бачили як його цілував ледяний цар, а у воздуху висів мороз.

2. А коли дроворуби підійшли до гірської річки, то побачили, що вона застигла, скута поцілунком Крижаного царя.

Один з перекладів виконано відомою перекладачкою Д. Радієнко, інший – аматором. Зрозуміло, нескладно виявити, кому належить перший варіант. Крім русизмів, у першому варіанті є концептуальна помилка. Як і в багатьох казках, у творі Вайлда природа олюднюється, КМ *NATURE IS A HUMAN BEING* реалізується за допомогою антропоморфної метафори *the Ice-King kissed her*. Проте в оригіналі гірський потік (*mountain-torrent*) жіночого роду, тоді як у непрофесійного перекладача це *він*, іменник чоловічого роду. Логічно, що Дар'я Радієнко використала лексичну заміну (*torrent* – річка), відтворивши концептуальну метафору *TORRENT IS A WOMAN*, яка є компонентом більш загальної конвенційної метафори *NATURE IS A WOMAN*. Ця метафора реалізується і у наведеному вірші Н. Уеста.

Під час практичних занять з інтерпретації і перекладу художніх текстів мої студенти виконували концептуальний аналіз поезії “Autumn” і виявляли способи передачі концептуальної метафори у перекладі. Лінгвістична антропоморфна метафора *Mother Nature* перекладається дослівно – Матінка Природа. Метафоричні дієслова *blush* і *disrobe* як компоненти розгорнутої метафори важливі у концептуальному перекладі. Дієслово *blush* перекладається “червоніти; зашарітись; вкритись рум'янцем”. На наш погляд, третій варіант є більш релевантним, оскільки несе в собі сему кольору – кольору і природи, кольору листя. Дієслово *disrobe* відноситься до літературної лексики, тому прозаїчний переклад “роздягатись” буде недоречним. Ми обрали літературний, поетичний варіант: “залишитись без шат”, де слово “шати” функціонує як поетичний синонім слова “одяг”. Кінцевий варіант концептуального перекладу виглядає так:

Осінь
 Прийшла осінь,
 І дерева скидають своє пожовкле листя.
 І Матінка-Природа вкривається рум'янцем,
 Перед тим, як залишитись без своїх шат.
 (переклад К. Андрощук і наш) [2, с. 138-139]

Ураховуючи семантичну валентність дієслова *shed* (*are shedding their leaves*), у другому рядку можна було б додати слово “плачучи”. Але тоді рядок вийшов би занадто довгим. Концептуальний переклад вірша Н. Уеста полегшується тим, що цей твір неримований.

Концептуальна метафора в оригіналі і перекладі не завжди реалізується за допомогою лінгвістичних метафор або інших тропів. Концептуальна ідея може бути вербалізована неметафоричними лексичними засобами, як у геніальному вірші Вістана Г'ю Одена “In Memory of William Butler Yeats”. Наведемо кілька рядків з першої строфи:

He disappeared in the dead of winter:
 The brooks were almost frozen, the airports deserted,
 And snow disfigured the public statues [...];
 The day of his death was a dark cold day.

У першій частині вірша Одена вербалізується концепт СМЕРТЬ ПОЕТА, а базова для твору концептуальна метафора реалізується за допомогою лексики з семантичного поля “зима”: *winter; frozen; snow; cold day* та інших. По суті, КМ може бути сформульовано як СМЕРТЬ – ЦЕ ЗИМА (*DEATH IS WINTER*). Поет накопичує лексику з негативним оціночним значенням, а лексеми *dead, dying, death* вербалізують основний концепт. Важлива роль в оригіналі належить алітерації, оскільки цей стилістичний засіб семантично зв'язує слова з негативним значенням.

У перекладі видатного сучасного перекладача Максима Стріхи засоби вербалізації КМ майстерно відтворено за допомогою двох прийомів. По-перше, це точна передача лексичних одиниць з використанням звукового повтора:

День його смерті був темним, холодним днем.

По-друге, підбір лексичних одиниць з негативним префіксом без–: *Він відійшов у безгоміння зимове; летовища майже обезлюдніли; пам'ятники [...] стали безформними брилами* [7]. Такі перекладацькі прийоми допомагають створити надмірність лексичних одиниць, підсилити прагматичний, трагедійний ефект смерті великого поета.

На наш погляд, розгляд концептуального перекладу як такого роду перекладацької діяльності, що включає аналіз і відтворення у перекладі концептуальних метафор є продуктивним і ефективним. Наведені чотири етапи перекладу дозволяють врахувати всі лексичні, стилістичні, ідейні особливості художнього тексту і визначити якість і точність перекладу. Ми не характеризуємо у нашій роботі прийоми перекладу лінгвістичних (мовних) метафор та лексичних засобів, оскільки вони вже були описані у науковій літературі.

Перспективи подальших досліджень полягають у концептуальному аналізі перегляду газетних статей і публіцистичних текстів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гаврилюк А. П. Роль концепту у перекладознавстві / А. П. Гаврилюк // Наукові записки [Національного університету “Острозька академія”]. Серія: Філологічна. – 2012. – Вип. 25. – С. 19-21.
2. Ємець О. В. Концептуальний аналіз у перекладі художніх і газетних текстів / О. В. Ємець // Актуальні проблеми філології та освітній соціокультурний процес: матеріали III міжнародної науково-практичної конференції. – Тернопіль: ТНПУ, 2017. – С. 137-140.
3. Кривонос Я. В. Відтворення авторського метафоричного концептопростору в українських перекладах “Пісні про Гайвату” / Я. В. Кривонос // Вісник СумДУ, № 11. – Т. 2. – 2006. – С. 145-150.
4. Лук'янченко М. П. Французька екзистенціальна проза в українських перекладах / М. П. Лук'янченко. – Автореферат дис. ... канд. філол. наук: 10.02.16 / Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ, 2006. – 20 с.
5. Маслова В. А. Когнитивная лингвистика: учебное пособие / В. А. Маслова. – Минск: ТетраСистемс, 2004.
6. Науменко А. М. Концептуальний переклад як поняття і як термін / А. М. Науменко // Наукові записки. Серія “Філологічні науки”. – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2014. – Кн. 3. – С. 123-131.
7. Стріха М. В. Улюблені англійські вірші і навколо них / М. В. Стріха. – К.: Факт, 2003. 456 с.
8. Andrienko T. P. Cognitive Patterns in Translation of Tropes / T. P. Andrienko // Стиль і переклад. Зб. наук. праць. – К.: ВПЦ “Київський ун-т”. – 2017. – Вип. 12. – С. 188-196.
9. Jakobson R. Linguistic Aspects of Translation / Roman Jakobson // On Translation. Ed. by P. A. Brower. – Cambridge: Harvard University Press, 1952. – P. 232-239.
10. Sukhorolska S. M. Methods of Linguistic Analysis / S. M. Sukhorolska, O. I. Fedorenko. – Lviv: “Intellekt-Zakhid”, 2009. – 348 с.

Alexander Yemets

PRINCIPLES AND STAGES OF CONCEPTUAL TRANSLATION OF LITERARY TEXTS

The article is devoted to the role of conceptual analysis in translation. The stages of conceptual analysis are suggested depending on the literary text genre. The first two stages include the determination of the main textual concept and the key conceptual metaphors (CM) as well as lexical and stylistic means of CM verbalization. The next two stages consist in the text translation and editing and the comparative analysis of CM in the original and the target text. The main devices of text analysis are determined both from linguistic and translation viewpoints as the criteria of translation quality and exactness. The examples of conceptual analysis and translation of poetical texts by N. West, R. Burns, W. H. Auden as well as a fragment of the literary fairy tale by O. Wilde are presented. In the texts of West and Wilde the concept NATURE is verbalized by means of extended anthropomorphic metaphors. The key CM in West's poem is NATURE IS A SHY WOMAN. In translation literal translation is used with addition of literary poetical words. One of the major CM in the well-known poem by R. Burns “My Love” is LOVE IS A ROSE. Our outstanding translator M. Lukash applied such devices in the target text as trope substitution (simile → metaphor) and compression in order to retain rhyme and meter. But Lukash successfully

rendered the conceptual idea. In the first part of the poem by W. H. Auden the concept DEATH OF A POET is verbalized. The concept is realized with the help of lexical units of two semantic fields “DEATH” and “WINTER” which are emphasized by alliteration. In the target text our famous translator M. Striha rendered the CM DEATH OF A POET IS WINTER by means of literal translation and the use of lexical units with a negative prefix. On the example of the translation of CM in the literary tale by O. Wilde the mistakes of the amateur translator in rendering the CM NATURE IS WOMAN are shown. The conclusion is made that the major devices of conceptual translation in the given texts include literal translation, synonymic substitution, trope substitution and compression (in poetry translation). It is precise rendering of conceptual metaphors in translation that is the condition of exactness and quality of literary translation.

Key words: concept, conceptual analysis, conceptual translation, means of verbalization, conceptual metaphor, translation quality, devices of translation.

Александр Емец

ПРИНЦИПЫ И ЭТАПЫ КОНЦЕПТУАЛЬНОГО ПЕРЕВОДА ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ТЕКСТОВ

Статья посвящена роли концептуального анализа в переводе. Предлагаются этапы концептуального перевода в зависимости от жанра художественного текста. Первые два этапа включают определение основного концепта произведения и ключевых концептуальных метафор (КМ), а также лексических и стилистических средств вербализации КМ. Следующие этапы состоят в переводе и редактировании текста и сравнительном анализе КМ в оригинале и целевом тексте. Определены основные приемы работы с текстом как с точки зрения лингвистического, так и переводческого анализа в качестве критериев качества и точности перевода. Приводятся примеры концептуального перевода поэтических текстов Н. Уэста, Р. Бернса и У. Х. Одена, а также фрагмента литературной сказки О. Уайльда. В произведениях Уэста и Уайльда вербализируется концепт ПРИРОДА (NATURE) с помощью развернутых антропоморфных метафор. Ключевая КМ произведения Уэста – ПРИРОДА – ЭТО ЗАСТЕНЧИВАЯ ЖЕНЩИНА. В переводе использован дословный перевод и добавление литературных поэтических слов. В известном произведении Р. Бернса одной из основных КМ является ЛЮБОВЬ – ЭТО РОЗА. В украинском тексте наш выдающийся переводчик М. Лукаш использовал замену тропа (сравнение-метафора) и компрессию с целью сохранения рифмы и метра, но успешно воспроизвел концептуальную идею. В первой части произведения У. Х. Одена вербализируется концепт СМЕРТЬ ПОЭТА. Концепт реализуется посредством лексических единиц двух семантических полей “Смерть” и “Зима”, которые усиливаются аллитерацией. В целевом тексте известный переводчик М. Стриха передал КМ СМЕРТЬ ПОЭТА – ЭТО ЗИМА с помощью дословного перевода и с использованием лексических единиц с негативным префиксом. На примере передачи КМ в сказке О. Уайльда показаны ошибки переводчика-любителя в воссоздании КМ ПРИРОДА – ЭТО ЖЕНЩИНА. В выводах указано, что основные приёмы концептуального перевода в упомянутых текстах включают дословный перевод, синонимическую замену, замену тропа и компрессию (в поэтическом переводе). Именно точное воспроизведение концептуальных метафор в переводе является условием точности и качества художественного перевода.

Ключевые слова: концепт, концептуальный анализ, концептуальный перевод, средства вербализации, концептуальная метафора, качество перевода, приемы перевода.

WAYS OF PAINTING TERMINOLOGY TRANSLATION FROM ENGLISH INTO UKRAINIAN LANGUAGE

Статтю присвячено вивченню особливостей перекладу художніх текстів, зокрема, перекладу термінів живопису з англійської на українську мову, а також виявленню найбільш часто використовуваних способів перекладу термінів. Твори мистецтва є важливою частиною культури народу, їхнього духовного багатства. Інформація про культурні цінності фіксується та накопичується за допомогою мови. Лексична система мови більшою мірою визначається категоріями матеріального і духовного світу, пов'язаними з діяльністю людей. Мова є одним із елементів культурного середовища, що одночасно є результатом розвитку цивілізації, засобу фіксації своєї історії та одного з засобів її формування, і, в першу чергу, спеціального словника, тобто сукупності лексичних одиниць (в першу чергу, терміни) спеціальних сфер знань. Спираючись на визначення відомих лінгвістів, в даній статті дається наше визначення «терміна живопису». Крім того, розкриваються особливості використання кожного методу перекладу, а саме транскрипції і транслітерації, калькування, описового перекладу та синтаксичного уподібнення (дослівного перекладу). Всі приклади, наведені в статті, представляють ідею, що термінологія мистецтва – це унікальний мовний шар, який відображає культурну та історичну спадщину людей, тому її формування залежить від багатьох факторів, а також різних мов. Тому в процесі перекладу нам не слід звертати увагу лише на визначення словників. Щоб вибрати єдиний можливий варіант, необхідно враховувати сам контекст і, безумовно, кращим способом є консультування фахівця зі сфери мистецтва. Великий вплив на якість перекладу забезпечує знання ситуативних реалій. Аналіз перекладів текстів цього предмету супроводжуватиметься вивченням відповідних тем для того, щоб знайти інваріант перекладу. Переклад такого типу лексики супроводжуватиметься аналізом матеріалу, таким чином, процес перекладу буде перетином різноманітних дисциплін, таких як історія, соціологія, культурологія, соціальні дослідження, мистецтво, природничі науки та низки інших предметів.

Ключові слова: термінологія, термін живопису, трансформації, лінгвістика.

The relevance of this work is determined by the need of a comprehensive examination of the painting terminological system, as well as the study of ways of translation of vocabulary related to the field of painting.

The purpose of the research is to study the peculiarities of translation of the painting terms from English into Ukrainian language.

The realization of this goal demanded the solution of a number of tasks: 1) to define the term “painting term”; 2) to clarify the features of translation of the painting terms.

The problems of term translation are widely discussed but they are still topical as any lexis layer tends to be changed in time as well as causes certain interlingual problems while translation.

Despite a large number of works devoted to the study of the problems of terms translation (Akhmanova O., Vynokur H., Averbukh K., Lotte D., Reformatsky A., Petushkov V., etc.), there are few studies of translation of the painting terms in linguistics, which determines the relevance of the theme of the work. Besides, the word “term” has different interpretations.

In the Linguistic Encyclopedic Dictionary, the term (from the Latin *terminus* – *the border, the limit*) is defined as a word or phrase that denotes the concept of a special field of knowledge or activity [7, p. 375]. The term is a part of the general lexical system of language, but only through a specific terminology system.